

Anderson előző nap jött el Ripshinből, és Roanoke-ban, egy szállodában éjszakázott, aztán délelőtt találkozott a *The Roanoke Times* szerkesztőjével. Még korán volt, amikor útnak indult, az ég bordóból levendulaszínűre váltott, és az út menti fák hullajtották a leveleiket, Anderson örült, hogy kint lehet egy ilyen délelőttön, távol a házatól. A fogát csikorgatta, és szorongatta a kormánykereket, amikor naiv reményére gondolt, hogy Ripshinből vidéki irodalmi szalon lesz, ahol összegyűlik az értelmiség körülötte, ebben a bukolikus paradicsomban. Talán még barátja, Gertrude Stein is eljönne, és vele együtt róná a dolgozószobát, festőkről és szemantikáról beszélve.

Ehelyett a két újság ejtette túsul a férfit; majdnem minden héten ott ült az irodákban, kezelte a nyomdagépeket, és szinte mindkettőt egyedül ő írta meg. Hogy kieressze a gőzt, Anderson létrehozott egy Buck Fever nevű figurát, akinek a rovata humort kevert népi bölcsességgel, afféle Will Rogersbe oltott Mark Twain módjára.

1934-re Ripshin hangos, kellemetlen alakokkal telt meg, akik tovább maradtak, mint ameddig szívesen látták őket, és akiket Anderson ugyan korábban igazi cimboráknak, bajtársaknak tekintett, de most már inkább fecsegő városiaknak tűntek, akik vidéki kiruccanást tesznek, belőle meg pusztá fogadós lett. Egyetlen vigasza Eleanor volt, a fiatal nő, akit Marionban ismert meg legutóbbi házassága utolsó évében. Előző évben házasodtak össze, utazásai alatt hosszú, szenvedélyes leveleket írt neki, amelyek magát is sokkolták, és úgy tűnt, rendelkeznek azzal az élénkséggel, amelyet rendsze-

rint csak a prózájában tudott megteremteni. Ezek a levelek, szavaik és kifejezéseik, a bennük levő érzések és gondolatok mintha valami árnyyszerű, nem teljesen kialakult figurától származtak volna, aki mélyen benne rejtett Andersonban.

A *The Roanoke Times* szerkesztője azt mondta, feltehetőleg valami megtorlás volt. Anderson, mielőtt bement volna a kórházba, ott ült a fickó irodájában, olcsó szivarokat szívtak a papírokkal teli helyiségben; álmosnak és levertnek érezte magát aznap reggel.

Feltehetőleg az iparág, mondta a szerkesztő.

Olyan volt a szeme, mint a lyukak a húspástétomban, beszéde pedig idegesítő vicsorgás volt, mely szája egyik sarkából jött.

Azok a fiúk keresztbe tettek valakinek, mondta. És amikor senki nem beszél, le lehet fogadni, hogy szesz van a dologban.

A szerkesztő megerősítette a készülő bírósági tárgyalásról szóló pletykákat. Zárt tárgyalás, vizsgálóbíró.

Nos, mondta a szerkesztő, nem sok mindent talál majd a történetéhez ott, Franklin megyében. Hacsak nem sikerül kihúznia egy halott állkapcsából.

Milyen szellemes, gondolta Anderson. Ezt a tahót.

Uram, mondta Anderson, nem vagyok zöldfülű. Jól ismerem ezeket az embereket és a körülményeiket. Tudok egyet s mászt arról a piáról, a holdfényről.

A pástétomképű kuncogva bölintott, vaskos teste rengett bele.

Ha elég időt tölt Franklinben, úgyis föltétlen belebotlik, mondta.

A szerkesztő az orra előtt lóbálta szivarját a füstös szobában. Anderson gyomra kényelmetlenül kordult meg, azt kívánta, bárcsak reggelizett volna.

Van egy ürge, mondta a szerkesztő, éppen bevarrták a Rocky Mount-i börtönbe. A neve Tom C. Cundiff. De belőle egy mukkot se szed ki. Teljesen hibbant a fickó. Van benn vele két másik ürge, mind a kettő masszív zugfőző. Egyikkel sem állnék szóba, ha nem tudnám, hogy rács mögött vannak, és ott is maradnak egy darabig. Ami azt illeti, ki kell tanítanom magát arra, kivel ne elegyedjen szóba semmiképp.

Az klassz lenne, mondta Anderson.

A szerkesztő beletúrt az íróasztala melletti iratszekrénybe, és kihúzott egy vaskos nyaláb papírt. Megnyalta az ujját, kivett belőle pár oldalnyi nyomdai levonatot, és Anderson ölébe lökte.

Talán látta ezt, mondta, pár évvel ezelőtti.

1930. december 20.: A seriffhelyettesek lelőtték a testvéreket a Férges-pataknál

Golyót kaptak a Bondurant testvérek, mikor Burnt Chimney-nél megpróbálták áttörni az útbarikádót.

Ha a maga helyében lennék, *azokat* a fiúkat nem próbálnám elővenni, mondta a szerkesztő. Nincs szándékomban bajt keverni, mondta Anderson.

A szerkesztő összefonta kezét az íróasztalon, és közelebb tolta pástétomképét Andersonhoz, aki önkéntelenül elhajolt.

Mondok én magának valamit, mondta a szerkesztő. Aki Franklin megyében keresgél, annak csak két dolog jár: előbb *odúviszki*, aztán *ingyen elseggelik*.

Mielőtt a kórházba ment, Anderson megállt egy benzinkútnál közvetlenül Rocky Mount határában, hogy egyen valamit. Három férfi és egy fiatal fiú ült ott, hátradöntve székét a zsindeyes épület falának, amelyen elszórva a Granger durvára vágott dohány, a Mineraltone sertéstáp és a Harrod's orvosi por fém reklámtáblái sorakoztak. Szemérmetlenül megbámulták, ahogy közelebb jött: arcuk kendőzetlen volt, mégis kifejezéstelen, semmi nem látszott rajtuk, csak enyhe megvetés. Anderson köszönt, mire válaszul mindannyian biccentettek, még a kisfiú is, aki bagót tologatott napbarnított pofazacskójában. Odabent egy nő állt a pult mögött nyomott mintás vászonruhában. A bolt közepén vaskályha állt, körülötte halomban faforgács. Anderson végigment a néhány polcnyi szűkös portéka közt. Két szurtos képű fiatal lány kuporgott dobozoknak dőlve, onnan méregették; zsákvaszomból készült babákkal játszottak. Vett két csomag sós kekszet – ahogy az államnak ezen a részén hívták, *nabst* –, meg egy palack nyírsört. A pultnál megkapta a visszajárót; a tetőnek feszülve halkán füttyült a szél, a verandán recsegetek a székek.

Anderson kihajtott a parkolóból. A sáros út, amelyen haladt, sötét fák közé vezetett. Pusztá tenyerével dörgölte le a bepárasodott szélvédőt, és párat toppantva űzte ki a hideget a csizmájából. Persze, gondolta, ott van mindenütt; viszki csörgedezik a patakokban, viszki zuhog az égből. Öklével verte a kormánykereket, és üvöltött az útra.

A Rocky Mount-i kórháznál Anderson kivett a kabátjából egy palack viszkit, és odakínálta a megcsonkított ágyékú

fickónak. Talán hülye húzás, de nem tudta, mi mást tegyen. A fickó szeme a palackra villant, és ajka megvető, gúnyos vigyorra kunkorodott.

Akkor pénz kell?, kérdezte Anderson. Miért nem mondják el szépen, mi történt?

Majdnem egy órán át ült az ágyuk mellett. A törött lábú, nyöszörgő fickó elvesztette az eszméletét, görcsösen aludt, keze meg-megrándult a takaró alatt. Nővérek jöttek a kórterembe, hogy ellássák a többi beteget, Anderson nézte őket, ahogy nyikorgó léptekkel végigmentek az ágyak sora mellett, ropogós egyenruhájuk zörgött, mint a papír. Egy idő után Anderson lecsavarta a kanadai palack kupakját, és maga húzta meg. Meglepetésként érte a forró vizski, élesen köhögött, többen odanéztek a kórteremben.

Később a folyosókon sétált, megkérdezett néhány nővért és orvost arról, amiről az újságok beszámoltak, de azok semmit sem feleltek, csak a vállukat vonogatták és idegesen mosolyogtak. Senki nem akart mondani semmit a kórházban. Még egy órát ült a két fickó mellett, és a *The Roanoke Timest* olvasta, papírpohárból kortyolgatta a vizskit. Amikor végzett az újsággal, kiállt a kórterem ajtajába egy cigarettával, és a két fickót nézte, most egyikük sem volt eszméleténél, ágyneműjük verejtékben ázott. Megtapogatta saját nyirkos zakóját, szája száraz volt, mint a hamu. Kis híján a harmadát megitta a palacknak, és mégis színjózannak érezte magát. Nadrágja hajtókéjára vörös agyagpor kenődött, a kezén is érezte a szemcséket.

Ahogy hosszú, kanyargós autózásai során az elmúlt pár hónapban beutazta Franklin megyét, Sherwood Andersonnak szokása lett, hogy megállt farmokon, rákanyarodott a kitaposott utakra, ahol csak a földeken dolgozó embereket pillantott meg. Nyurga földműveslegényekkel gyalogolt át a széles dohánysorokon a júliusi dőghőségben, a lekonyuló, éles zöld, csípőig érő levelek szétterültek a napon. A fiúk és férfiak nem sokat szóltak, kicsomagolták a vacsorájukat, pogácsába tett hideg disznóhús, ez a szendvicsük, nyeldekelték az ételt, miközben az árnyékban ültek az elszáradt szilfák alatt. Szemük időről időre Andersonra villant, de többnyire úgy tűnt, a távolban bámulnak valamit, a messzeségben. Arcuk, nyakuk és karjuk sötét volt, napbarnított. A föld kirakójátékként repedezett, a finoman porló agyag mindenbe beleette magát, és a nap végére Rocky Mount-i bérelt szobája megereszkedett padlóján állva, vagy otthon, Ripshinben kivétel nélkül mindig megtalálta a vörös szemcséket cipőjében, zoknijában, zsebeiben, szeme sarkában. Az utak mentén széles agyagsávok bukkantak elő, mint megannyi nyílt seb. Amikor a családok a föld után frissen kimosakodva vacsorához ültek, még mindig ott voltak a szemcsék szemük és csuklójuk finom ráncaiban, és rátapadtak a zöldségekre, mélyen belesültek a lepénybe és a kukoricakenyérbe, ott éltek a csirke ropogós bőrében, a sertésvérben.

Anderson csodálta ezeknek az embereknek a sztoikus kitartását, mesteri hallgatásukat, és hogy mindent teljesen a praktikumnak vetettek alá. A pajtákat hulladékfából, régi reklámtáblákból és kiselejtezett pozdorjalapokból építették. A fejszék nyelét fél tucat fesztítőék töltötte ki; a rozsdás ekéket addig kalapálták újra formára, míg el nem hasad-

tak, aztán pedig újramelegítették a rögtönzött kohónál, és újra kikalapálták; a szivattyúkar egy rézcsőből készült, a járműveket kibeleszték és újra összerakták, minden egyes változattal jobban eltávolodva az eredeti céltől és kivitelről. Erőfeszítéseik törmeléke ott rohadt a ház alatti üregben, egy rozsdás szutyokkal teli vízmosás alján. De esténként az öreg gazda még így is átvizsgálta saját szeméttelépét, és eltűnődött rajta, hogy azt a régi vasrudat nem lehetne-e beilleszteni a cséplőfejbe. Soha véget nem érő csata volt ez, hogy azt próbálja hasznosítani az ember, ami már megvan, és amikor a tárgyak kiszenvedtek, szó szerint vörös porrá robbantak szét.

Anderson épp kifelé tartott a kórházból, amikor egy beteghordó intett neki az előtérben, hogy menjen vele. Most mi legyen?, gondolta Anderson. Fáradt volt, és a napközbeni másnaposság enyhe nyilallással kezdett beköszönteni. A beteghordó elvezette Andersont egy másik előtérig, és végül megállt egy ajtó előtt, szenttelen arccal, üres tekintettel nyújtotta a kezét, és amikor Anderson odaadta neki a vizskit, meglötybölte a flaskát, szemrevételezte, mennyi van még benne, vállat vont, a farzsebébe dugta, és újra a kezét nyújtotta. Anderson egy dollárt tett kérges tenyerébe, mire a beteghordó bevezette a félhomályos raktárszobába, amely a padlótól a mennyezetig be volt polcozva, és a polcok különböző méretű, csillámló üvegedényekkel voltak megpakolva. A beteghordó meghúzott egy zsinórt, hogy fényt gyűjtsen.

Ezt egy nappal azután hozták ki azoknak a srácoknak,

hogy felvették őket, mondta a beteghordó, és félrehúzza a vásznat, amely a kétliteres dunsztosüveget takarta.

Csak egy papírzacskóban volt, mondta, se egy cetli, se semmi.

Anderson nézte, és próbálta megérteni, mit lát.

Ezt hívják a népek fehér villámnak, mondta a beteghordó. Hegyi itóka.

A tartály tele volt átlátszó folyadékkal, és valami szürkés masszával, amely lebegő csápokból állt, gumós, pettyezett közép része pedig enyhén véres árnyalatot öltött, mint valami agyrém. Egy pár rendellenes gömb, úgy függ ott, mint egy üres tekintet.

Az meg a srác berendezése, ami ott úszik benne, mondta a beteghordó. A heregolyói.

Anderson elfehéredett, a savanyú vizski feltolult a torkába.

